

BÀN VỀ NHỮNG ĐẶC ĐIỂM MỚI CỦA TRẬT TỰ THẾ GIỚI HIỆN NAY

Nguyễn Văn Tuấn*

Tóm tắt

Bước sang thế kỷ XXI, nhất là từ thập niên thứ hai của thế kỷ XXI đến nay, tình hình thế giới có nhiều thay đổi và diễn biến phức tạp. Trật tự thế giới bắt đầu xuất hiện và ngày càng biểu hiện rõ hơn những đặc điểm mới nổi bật, tác động lớn đến an ninh và phát triển của mỗi quốc gia - dân tộc, định hình trật tự thế giới mới “đa cực, đa trung tâm”. Trên cơ sở làm rõ những quan điểm, lý thuyết, nhận định về trật tự thế giới mới, bài viết sẽ chỉ ra và đi sâu phân tích, làm rõ những đặc điểm mới nổi bật của trật tự thế giới hiện nay.

Từ khóa: Bối cảnh mới, cục diện thế giới mới, trật tự đa cực - đa trung tâm, trật tự thế giới mới.

Mở đầu

Hai thập niên vừa qua chứng kiến những thay đổi lớn của tình hình quốc tế và trật tự thế giới. Cùng với quá trình chuyển dịch quyền lực với sự vươn lên của các cường quốc mới nổi và các nước vừa và nhỏ cũng như sự xuất hiện của các vấn đề mới đan xen, phức tạp, trật tự thế giới ngày càng biểu hiện rõ hơn, định hình trật tự thế giới mới “đa cực, đa trung tâm”. Những đặc điểm mới ngày càng định hình rõ nét, tác động lớn đến an ninh và phát triển của mỗi quốc gia - dân tộc trên thế giới cũng như xu hướng vận động của chính trị quốc tế. Trong bối cảnh đó, việc nghiên cứu, tìm hiểu về những đặc điểm mới nổi bật của trật tự thế

* TS., Giảng viên chính Khoa Chính trị học và Quan hệ quốc tế, Học viện Chính trị khu vực III, Đà Nẵng.

giới hiện nay giúp chúng ta nhận định rõ và chính xác hơn những đặc điểm nổi bật trong giai đoạn hiện nay của thời đại, nhất là những biểu hiện mới, cung cấp thêm cơ sở để dự báo tình hình quốc tế, khu vực nhằm góp phần cung cấp luận cứ cho Đảng và Nhà nước Việt Nam trong việc hoạch định đường lối, chính sách đối ngoại và hội nhập quốc tế phù hợp với bối cảnh quốc tế mới hiện nay.

Các lý thuyết về trật tự thế giới

Hiện nay, khái niệm hay thuật ngữ trật tự thế giới thường có nhiều cách tiếp cận và hiểu khác nhau, nhưng tựu trung lại, có thể định nghĩa: Trật tự thế giới là trạng thái tương đối ổn định của đời sống thế giới, trong đó phản ánh tương quan sắp xếp, so sánh lực lượng giữa các chủ thể cấu thành đời sống quốc tế. Trật tự thế giới hiện thứ bậc quyền lực, do các nước quyết định, trong một thời kỳ nhất định (thường là giai đoạn dài).¹

Khi nghiên cứu, luận bàn về trật tự thế giới, nhất là về những đặc điểm mới nổi bật của trật tự thế giới, có rất nhiều trường phái lý thuyết, quan điểm khác nhau. Trong đó, chủ nghĩa tự do nhấn mạnh đến đặc điểm mới nổi bật là: “Vai trò của các thể chế quốc tế và sự phụ thuộc lẫn nhau giữa các quốc gia trong việc định hình trật tự thế giới”² và khẳng định: Trật tự thế giới hiện nay được bảo đảm bởi “một tập hợp những dàn xếp quốc tế - khởi đầu là Liên hợp quốc (UN), Quỹ Tiền tệ quốc tế (IMF) và Ngân hàng thế giới (WB), theo sau là Hiệp định chung về thuế quan và mậu dịch, tiền thân của Tổ chức Thương mại thế giới (WTO) - được lập ra sau Chiến tranh thế giới thứ hai.”³ Chủ nghĩa hiện thực tập trung vào cấu trúc quyền lực trong hệ thống quốc tế và cạnh tranh giữa

¹ Học viện Chính trị quốc gia Hồ Chí Minh, *Giáo trình Quan hệ quốc tế dùng cho hệ đào tạo cao cấp lý luận chính trị*, (Hà Nội: Nxb. Lý luận chính trị, 2021): 30.

² Duncan Bell, “What Is Liberalism?,” *Political Theory* 42, No. 6 (December 2014): 682-715.

³ Richard Haass, *Thế giới đương đại* (Hà Nội: Nxb. Dân trí, 2022), 346.

các cường quốc.⁴ Lý thuyết này giúp giải thích sự trỗi dậy của các cường quốc mới như Trung Quốc, Ấn Độ... Thuyết “cân bằng quyền lực” (balance of power) cho rằng: Hệ thống đa cực hiện nay có thể dẫn đến sự không ổn định và khó dự đoán hơn so với hệ thống lưỡng cực trước đây⁵ và nhấn mạnh “hòa bình và ổn định có nhiều khả năng được duy trì nhất khi sức mạnh quân sự được phân bổ để ngăn chặn một hoặc một khối siêu cường duy nhất kiểm soát thế giới.”⁶

Trong khi đó, chủ nghĩa kiến tạo đặt trọng tâm vào “vai trò của ý tưởng, bản sắc và chuẩn mực trong việc hình thành lợi ích và hành vi của các quốc gia.”⁷ Học giả theo trường phái tự do Joseph Nye nhấn mạnh đến đặc điểm mới nổi bật của trật tự thế giới hiện nay là sức mạnh mềm thông qua văn hóa và giá trị đã trở thành một công cụ quan trọng trong quan hệ quốc tế đương đại.⁸ Đặc biệt, khi nghiên cứu về những thay đổi của trật tự thế giới mới hiện nay, Giáo sư Andrey Tsygankov cho rằng: “Nhân loại đang trải qua thời kỳ quá độ chuyển sang trật tự thế giới mới. Đây là quá trình tất yếu và không thể đảo ngược. Trong thời kỳ này, thế giới có thể rơi vào trạng thái bất ổn và bất định, trong đó ảnh hưởng và quyền lực của các quốc gia đã từng đóng vai trò quan trọng trong nền chính trị toàn cầu đang bị suy giảm và nổi lên các chủ thể mới có sức ảnh hưởng và quyền lực ngày càng tăng đang muốn “xét lại” trật tự thế giới

cũ.”⁹ Có ý kiến khác còn nhận định: “Trật tự thế giới đơn cực chỉ là “khoảnh khắc lịch sử” và hiện nay trật tự đó sẽ phải nhường chỗ cho trật tự thế giới mới.”¹⁰

Quan điểm của một số quốc gia về trật tự thế giới hiện nay

Liên quan đến vấn đề này, Tổng thống Nga V. Putin đã sớm cảnh báo về sự sụp đổ tất yếu của “trật tự thế giới đơn cực”. Tại Diễn đàn Hội nghị An ninh quốc tế Munich (2007), Tổng thống V. Putin cho rằng: “Trật tự thế giới đơn cực do một quốc gia lãnh đạo không chỉ là không chấp nhận được mà còn không thể tồn tại được bởi siêu cường đứng đầu thế giới đơn cực không bao giờ có đủ tiềm lực chính trị - quân sự và kinh tế để thực hiện vai trò đó. Ngoài ra, trật tự thế giới đơn cực không thể vận hành bởi không dựa trên cơ sở nền tảng đạo đức - tinh thần của nền văn minh hiện đại.”¹¹ Tại Diễn đàn Câu lạc bộ quốc tế Valdai (2016), Tổng thống Nga V. Putin tiếp tục khẳng định: “Trật tự thế giới mới sẽ là trật tự mà trong đó tất cả các quốc gia dù lớn hay nhỏ, mạnh hay yếu, giàu hay nghèo đều phải được lắng nghe và tôn trọng như nhau trên cơ sở củng cố và tăng cường vai trò trung tâm của Liên hợp quốc.”¹² Thậm chí, Tổng thống Putin còn khẳng định: Nga đang ở tuyến đầu trong việc

⁴ Alan James, “The realism of Realism: the state and the study of International Relations,” *Review of International Studies* 15, no. 3 (July 1989): 215-229.

⁵ Kevin Blachford, “The balance of power and the power struggles of the polis,” *Journal of International Political Theory* 17, no. 3 (2020): 429-447.

⁶ Shannon Lindsey Blanton and Charles William Kegley, *World Politics: Trend and Transformation* (USA: Cengage Learning, 2017), 25.

⁷ Richard Devetak, Anthony Burke and Jim George, *An Introduction to International Relations*, Second Edition (New York: Cambridge University Press, 2012), 103-118.

⁸ Joseph Nye, *Soft Power: The Means to Success in World Politics*, 1st edition (Publisher Public Affairs, 2004), 15.

⁹ “Эпоха полураспада от миропорядка к миропереходу” [Kỷ nguyên bán chu kỳ từ trật tự thế giới đến chuyển đổi thế giới], 15/5/2019, <https://globalaffairs.ru/number/Epokha-poluraspada-ot-miroporyadka-k-miroperekhodu-20029>.

¹⁰ Amitav Acharya, “From the unipolar moment to a multiplex world”, *Yale Global*, 3/7/2014, <https://yaleglobal.yale.edu/content/unipolar-moment-multiplex-world>.

¹¹ Выступление и дискуссия на Мюнхенской конференции по вопросам политики безопасности [Bài phát biểu và thảo luận tại Hội nghị Chính sách An ninh Munich], 10/2/2007, <http://kremlin.ru/events/president/transcripts/24034>.

¹² Выступление Владимира Путина на итоговой пленарной сессии XIII ежегодного заседания Международного дискуссионного клуба «Валдай» [Bài phát biểu của Tổng thống Nga Vladimir Putin tại phiên Bế mạc Hội nghị thường niên lần thứ XIII của Câu lạc bộ Thảo luận Quốc tế Valdai], 27/10/2016, <https://vsosvetnik.ru/archives/19080>.

xây dựng một trật tự quốc tế bình đẳng hơn.¹³

Trong Báo cáo “Kế hoạch đến năm 2020” (Project 2020) của Hội đồng Tình báo quốc gia Mỹ (công bố ngày 6/1/2005) đã có những nhận định ban đầu về “chủ nghĩa khu vực mới: dịch chuyển tới đa cực”, “một siêu cường kém siêu cường hơn”, “siêu cường duy nhất đang tụt dốc, thế giới đa cực đang lên”, “quyền lực của Mỹ đang xói mòn”...¹⁴ nhằm ám chỉ sự suy yếu của Mỹ và sự vươn lên của một số nước khác. Đến năm 2010, lần đầu tiên Tổng thống Mỹ B. Obama thừa nhận một thế giới đa cực hay “trật tự thế giới đa đối tác” và Mỹ đang phải xem xét trao quyền lực thêm cho nhiều “người chơi” khác trong đời sống chính trị thế giới.¹⁵ Tổng thống Mỹ Joe Biden cho rằng: “Chúng ta đang ở trong một cuộc cạnh tranh chiến lược để định hình tương lai trật tự thế giới,”¹⁶ và ông Biden từng tuyên bố, Mỹ và Nga là hai cường quốc thế giới, có trách nhiệm hợp tác cùng nhau để duy trì sự ổn định của thế giới.¹⁷ Chủ tịch Trung Quốc Tập Cận Bình cho rằng thế giới đang diễn ra những thay đổi chưa từng có trong 100 năm.¹⁸ Các nhà lãnh đạo nước Đức cho rằng, thế

¹³ Brendan Cole, “Putin Claims Russia Building a New World Order,” *Newsweek*, 30/01/2023, <https://www.newsweek.com/russia-putin-world-order-1848228>.

¹⁴ Trần Bá Khoa, “Thế giới đơn cực hay đa cực,” *Tạp chí Cộng sản*, 8/6/2008, <https://www.tapchicongsan.org.vn/nghien-cu/-/2018/438/the-gioi-don-cuc-hay-da-cuc.aspx>.

¹⁵ Quang Huy, “Có hay không nguy cơ tái lập trật tự thế giới “đơn cực”,” *Tạp chí Cộng sản điện tử*, 23/3/2019, <https://www.tapchicongsan.org.vn/the-gioi-van-de-su-kien/-/2018/54484/co-hay-khong-nguy-co-tai-lap-trat-tu-the-gioi-%E2%80%9Cdon-cuc%E2%80%9D.aspx>.

¹⁶ President of the United States, “National Security Strategy,” Washington, D.C., White House, 12/10/2022, <https://www.whitehouse.gov/wp-content/uploads/2022/10/Biden-Harris-Administrations-National-Security-Strategy-10.2022.pdf>.

¹⁷ Lê Thế Mẫu, “Thế giới và nước Nga: Nhìn từ Diễn đàn Kinh tế quốc tế Saint - Petersburg 2021,” *Tạp chí Cộng sản điện tử*, 19/6/2021, <https://www.tapchicongsan.org.vn/web/guest/the-gioi-van-de-su-kien/-/2018/823402/the-gioi-va-nuoc-nga--nhin-tu-dien-dan-kinh-te-quoc-te-saint---petersburg-2021.aspx>.

¹⁸ “China’s Xi tells Putin of ‘changes not seen for 100 years’,” *Al Jazeera*, 22/3/2023, <https://www.aljazeera.com/news/2023/3/22/xi-tells-putin-of-changes-not-seen-for-100>.

giới phát triển theo hướng đa dạng hóa chính là một xu hướng không thể đảo ngược của thời đại. Tại Pháp, dù ý kiến của những nhà lãnh đạo cao cấp còn có điểm khác nhau, nhưng lại hoàn toàn thống nhất với nhau trong quan điểm về đa cực hóa. Điều đó được thể hiện rõ trong việc định hướng phương châm ngoại giao của nước này.¹⁹

Thậm chí, “các tài liệu phương Tây đã mô tả ba thập niên qua là một trạng thái chuyển tiếp trong các vấn đề toàn cầu từ trật tự lưỡng cực sang trật tự thế giới khác. Các đặc điểm của dạng trật tự thế giới khác này thường xuyên được điều chỉnh. Tuy nhiên, quan điểm được chấp nhận rộng rãi từ cuối những năm 1980 đến nửa đầu những năm 2010 là phương Tây chắc chắn sẽ thống trị trong “trật tự thế giới tự do”, bằng cách này hay cách khác.”²⁰ John J. Mearsheimer nhấn mạnh: “Một nền kinh tế siêu toàn cầu sẽ làm xói mòn trật tự theo một cách khác: Nó giúp các quốc gia không phải cực duy nhất trở nên hùng mạnh hơn, điều này có thể làm suy yếu trật tự đơn cực và khiến trật tự tự do chầm dứt. Đây là những gì đang xảy ra với sự trỗi dậy của Trung Quốc, cùng với sự hồi sinh sức mạnh của Nga, đã đưa kỷ nguyên đơn cực đến hồi kết.”²¹ Mặt khác, “trong khi các nhóm lợi ích lớn trong nước vẫn ủng hộ việc duy trì hợp tác kinh tế với phương Tây và trật tự quốc tế tự do, Trung Quốc cũng đã thể hiện tham vọng xây dựng Trật tự phương Nam thay thế với các dự án lớn như Sáng kiến Vành đai Con đường (BRI), Ngân hàng Đầu tư Cơ sở hạ tầng châu Á (AIIB) và Tổ chức Hợp tác Thượng Hải (SCO). Các thể chế của hệ thống quốc tế thay thế này hướng tới sự độc lập với

¹⁹ Chen De Zhao, “Trật tự thế giới sau chiến tranh lạnh, phân tích và dự báo” (Viện Thông tin khoa học xã hội, 2001), 186.

²⁰ Ivan A. Safranchuk and Fyodor A. Lukyanov, “The Modern World Order: Structural Realities and Great Power Rivalries,” *Polis. Political Studies*, no. 3(2021): 57.

²¹ John J. Mearsheimer, “Bound to Fail: The Rise and Fall of the Liberal International Order,” *International security* 43, no. 4 (2019): 8.

các tổ chức quốc tế do phương Tây thống trị và bao gồm các khía cạnh chính trị, kinh tế và an ninh của trật tự.”²²

Ở Việt Nam, từ Đại hội XI của Đảng Cộng sản Việt Nam (2011), khi nhận định và đánh giá về bối cảnh, tình hình quốc tế để hoạch định và triển khai đường lối, chính sách đối ngoại, lần đầu tiên Đảng đưa ra nhận định về cục diện thế giới, trật tự thế giới mới “đa cực ngày càng rõ hơn”. Đảng nhìn nhận những đặc điểm mới, nổi bật của bối cảnh quốc tế đã có sự thay đổi rõ rệt, “khoảnh khắc trật tự đơn cực” đã chuyển dần sang “trật tự thế giới đa cực” và “đa cực, đa trung tâm”. Trần Khánh đã đưa ra nhận định: “Khoảnh khắc trật tự thế giới được cho là ‘nhất siêu’, ‘đa cường’ với sức mạnh vượt trội của Mỹ khó bị quốc gia khác thách thức đã chấm dứt vào cuối thập niên đầu thế kỷ XXI. Thay vào đó, trật tự thế giới thay đổi sâu sắc, chuyển từ trạng thái ‘nhất siêu’ (Mỹ), ‘đa cường’ sang cục diện ‘hai siêu’ (Mỹ và Trung Quốc), ‘đa cường’, ‘đa trung tâm’.”²³

Có thể nhận thấy, từ đầu thập niên thứ hai của thế kỷ XXI đến nay là giai đoạn chuyển mạnh từ định hướng sang định hình trật tự thế giới mới “đa cực, đa trung tâm” bởi những lý do sau đây: Một là, cuộc khủng hoảng kinh tế - tài chính thế giới năm 2008-2009 đã bộc lộ ra những tồn tại và hạn chế của chủ nghĩa tư bản nói chung, Mỹ nói riêng trong quản lý, điều hành và dẫn dắt nền kinh tế thế giới. Trong cuộc khủng hoảng này, Mỹ là nước bị tác động nặng nề nhất, kinh tế Mỹ khủng hoảng trầm trọng và bước vào giai đoạn suy thoái, thực lực quốc gia ngày càng suy giảm tương đối. Trong khi đó, Trung Quốc, Ấn Độ, Nga, Bra-xin, Nam Phi, Hàn Quốc, In-đô-nê-xi-a... lại trỗi dậy mạnh mẽ, ngày càng thách

²² S.A. Schirm, “Alternative World Orders? Russia’s Ukraine War and the Domestic Politics of the BRICS”, *The International Spectator* 58, no. 3 (2023): 66.

²³ Trần Khánh, “Dự báo trật tự thế giới đến năm 2030,” *Tap chí Cộng sản điện tử*, 23/12/2021, https://www.tapchicongsan.org.vn/web/guest/tin-binh-luan/-/asset_publisher/DLIYi5AJyFzY/content/du-bao-trat-tu-the-gioi-den-nam-2030-.

thức vai trò và cạnh tranh ảnh hưởng của Mỹ trên thế giới. Đúng như nhận định của Đảng: “Sau khủng hoảng tài chính - kinh tế toàn cầu, thế giới sẽ bước vào một giai đoạn phát triển mới.”²⁴ Hai là, từ đầu thập niên thứ hai của thế kỷ XXI, một số nước lớn trên thế giới bắt đầu có những điều chỉnh chiến lược về đối ngoại và triển khai dưới hình thức các chiến lược, sáng kiến, liên minh, cộng đồng, ý tưởng, nhóm... để vừa hợp tác, vừa cạnh tranh, nhưng đồng thời để kiềm chế các nước lớn khác nhằm phục vụ cho lợi ích quốc gia - dân tộc.

Chính những biểu hiện trên đã tác động lớn đến việc định hình trật tự thế giới mới với những đặc điểm nổi bật của nó.

Những đặc điểm mới nổi bật của trật tự thế giới hiện nay

Trước tiên, phải khẳng định rằng những “đặc điểm nổi bật trong giai đoạn hiện nay của thời đại” mà Đảng nêu trong “Cương lĩnh xây dựng đất nước trong thời kỳ quá độ lên chủ nghĩa xã hội (bổ sung, phát triển năm 2011)” được Đại hội XI thông qua năm 2011 vẫn không thay đổi và còn nguyên giá trị. Thực tiễn vận động của trật tự thế giới từ thập niên thứ hai của thế kỷ XXI đến nay cho thấy đây là giai đoạn chuyển dịch mạnh mẽ từ trật tự thế giới cũ “đơn cực” sang trật tự thế giới mới “đa cực, đa trung tâm”. Biểu hiện ở những đặc điểm mới nổi bật sau:

Một là, bên cạnh sự suy giảm tương đối của Mỹ là sự vươn lên mạnh mẽ của Trung Quốc, Nga, Ấn Độ và một số quốc gia, trung tâm khác. Đối với Mỹ, sau khi thiết lập được vị thế siêu cường duy nhất và vai trò lãnh đạo thế giới trong thập niên cuối của thế kỷ XX và thập niên đầu của thế kỷ XXI, sang thập niên thứ hai của thế kỷ XXI đến nay, sức mạnh tổng hợp và vai trò lãnh đạo thế giới của Mỹ bắt đầu có dấu hiệu suy giảm tương đối do Mỹ quá tập trung và dành nhiều nguồn

²⁴ Đảng Cộng sản Việt Nam, *Văn kiện Đại hội XI* (Hà Nội: Nxb. Chính trị quốc gia), 97.

lực vào cuộc chiến chống chủ nghĩa khủng bố quốc tế, nhất là bị sa lầy ở hai chiến trường chính là I-rắc và Á-p-ga-ni-xtan. Đặc biệt, Mỹ bị ảnh hưởng và tác động nặng nề từ cuộc đại khủng hoảng kinh tế - tài chính thế giới (2008-2009) cùng những khó khăn trong nước đã làm cho thực lực quốc gia, vị thế quốc tế và vai trò lãnh đạo thế giới của Mỹ suy giảm tương đối trong tương quan sức mạnh với một số nước khác và tạo cơ hội để các nước lớn khác phát triển, vươn lên.

Về Trung Quốc, sau gần 50 năm (1978-2025) cải cách, mở cửa và hội nhập quốc tế, nhất là từ năm 2011 đến nay, Trung Quốc được đánh giá là nước đang hội tụ đầy đủ các điều kiện để trở thành cường quốc toàn cầu và là đối thủ cạnh tranh trực tiếp với Mỹ trong thế kỷ XXI. Theo Viện Nghiên cứu chính sách quốc tế Lowy (Ô-xtrây-li-a), sức mạnh tổng hợp quốc gia của Trung Quốc năm 2019 đạt chỉ số 75,9 điểm, đứng thứ hai sau Mỹ với 84,5 điểm. Đến năm 2020, chỉ số sức mạnh tổng hợp quốc gia của Mỹ giảm xuống 81,6 điểm, trong khi Trung Quốc tăng lên 76,1 điểm - đạt tiêu chí của siêu cường thế giới.²⁵ Với sự thay đổi tương quan lực lượng và sức mạnh như trên, Trung Quốc ngày càng tỏ rõ sự tự tin trên trường quốc tế, không ngần ngại đề cập đến vai trò nước lớn của mình và trên thực tế, Trung Quốc đã chính thức tuyên bố vai trò nước lớn và thực hiện vai trò nước lớn trong thời gian vừa qua.

Các nước lớn và trung tâm quyền lực khác như Nga, Ấn Độ, Nhật Bản, Anh, Đức hay Liên minh châu Âu (EU), các nước phương Nam cũng ngày càng nổi lên thách thức vai trò và cạnh tranh trực tiếp với Mỹ và Trung Quốc, chủ trương xây dựng thế giới mới với mục tiêu trở thành một cực, một trung tâm trong thế giới đa cực, đa trung tâm đang hình thành.

²⁵ Lowy Institute Power Index 2020, <https://power.lowyinstitute.org/downloads/lowy-institute-2020-asia-power-index-key-findings-report.pdf>.

Nga là nước lớn trên thế giới, là “cực” quan trọng đối với chính trị, an ninh và phát triển của thế giới, nhưng luôn bị Mỹ và phương Tây tìm cách cô lập, thu hẹp không gian ảnh hưởng, nhất là bị cấm vận, trừng phạt. Tuy nhiên, Nga không suy yếu mà ngược lại, ngày càng mạnh mẽ và tự tin trên trường quốc tế. Vai trò và ảnh hưởng của Nga trên thế giới vẫn rất lớn, thậm chí Nga còn cạnh tranh trực tiếp với Mỹ, Trung Quốc hay EU. Ấn Độ nổi lên là nước có ảnh hưởng đáng kể trong quan hệ quốc tế và độc lập hơn trong quan hệ với phương Tây và Mỹ. Ví dụ, “về các chương trình nghị sự phát triển như kinh tế, thương mại, y tế và khí hậu, Ấn Độ phản đối việc xây dựng các quy tắc từ quan điểm của Hoa Kỳ và các nước phát triển châu Âu, đồng thời ủng hộ việc hợp nhất các thị trường mới nổi và các nền kinh tế đang phát triển để cùng nhau thúc đẩy một nền kinh tế quốc tế công bằng và dân chủ. Ấn Độ cũng đang tích cực thực hiện Chiến lược Ấn Độ Dương - Thái Bình Dương do Mỹ, Nhật Bản và các nước khác đưa ra, bên cạnh đó tăng cường quan hệ với các nước phương Tây trong lĩnh vực an ninh chính trị.”²⁶

Các nước tư bản phát triển như Nhật Bản, Đức, Anh, Pháp, Hàn Quốc hay EU... vốn là đồng minh của Mỹ cũng có những toan tính chiến lược nhằm thay đổi cục diện thế giới có lợi cho mình. Trong đó, việc Nhật Bản có những thay đổi quan trọng trong chính sách quốc phòng và đối ngoại, sự kiện nước Anh rời khỏi “mái nhà chung” EU (2020) để phục vụ mục tiêu chiến lược “Nước Anh toàn cầu” (Global Britain), và việc EU một mặt tăng cường quan hệ với Mỹ, đứng về phía Mỹ và U-crai-na trong cuộc cạnh tranh chiến lược và xung đột với Nga, nhưng mặt khác vẫn có những toan tính lợi ích trong quan hệ với Trung Quốc và Nga... là những minh chứng điển hình cho sự định hình trật tự

²⁶ Viện Thông tin Khoa học xã hội, *Phương Nam trỗi dậy và sự phát triển của cấu trúc thế giới*, Tài liệu lưu hành nội bộ (phục vụ nghiên cứu), số: TN2024-4, 5 (Hà Nội: 2024), 7.

thế giới mới. Các nước phương Nam mới nổi như Bra-xin, Ác-hen-ti-na, Mê-hi-cô, Thổ Nhĩ Kỳ, Nam Phi, Ni-giê-ri-a, Ai Cập, In-đô-nê-xi-a, Việt Nam... cùng với Trung Quốc và Ấn Độ như đã đề cập ở trên, với những ưu thế và lợi thế của mỗi quốc gia về vị trí địa - chiến lược, địa - chính trị, an ninh và kinh tế và sự gia tăng tiềm lực, sức mạnh về kinh tế, quân sự - quốc phòng, khoa học - công nghệ, tài chính cũng ngày càng thể hiện rõ sự tự tin cũng như phát huy ảnh hưởng và vai trò trong đời sống quan hệ quốc tế, tham gia nhiều hơn vào các công việc quốc tế, nhất là trong các cuộc xung đột quân sự, độc lập hơn trong quan hệ với phương Tây, nhất là đối với Mỹ. Không những thế, các nước này còn tập hợp lại trong các sáng kiến, cơ chế hợp tác, tổ chức khu vực như: Sáng kiến Vành đai Con đường (BRI), Phong trào Không liên kết (NAM), Nhóm G-77, hợp tác Nam - Nam, Liên minh châu Phi (AU), Tổ chức hợp tác Thượng Hải (SCO), Hiệp hội các quốc gia Đông Nam Á (ASEAN)... nhất là trong BRICS để cạnh tranh với các nước lớn và các trung tâm quyền lực của thế giới.

Hai là, sự điều chỉnh chiến lược và cạnh tranh giữa các nước lớn ngày càng gay gắt và quyết liệt. Từ đầu thập niên thứ hai của thế kỷ XXI đến nay, thế giới chứng kiến sự điều chỉnh chiến lược liên tục của các nước lớn, các trung tâm quyền lực. Trong đó, Mỹ đã xác định: “Thế kỷ XXI sẽ là thế kỷ của châu Á - Thái Bình Dương.”²⁷ Chính vì vậy, từ Tổng thống B. Obama (2009-2017) đến Tổng thống D. Trump (2017-2021) và Tổng thống J. Biden (2021-2025) đều có những điều chỉnh chiến lược quan trọng như: Chiến lược xoay trục, tái cân bằng sang khu vực châu Á - Thái Bình Dương (2011), Chiến lược Ấn Độ Dương - Thái Bình Dương tự do và rộng mở (FOIP) (2017) và Chiến lược Ấn Độ Dương - Thái Bình Dương an toàn và thịnh vượng (2022). Hầu hết các

²⁷ Hillary Clinton, “America’s Pacific Century,” *Foreign Policy*, 11/10/2011, <https://foreignpolicy.com/2011/10/11/americas-pacific-century/>.

chiến lược này của Mỹ đều hướng tới Trung Quốc nhằm cạnh tranh và kiềm chế sự trỗi dậy của nước này.

Từ khi Mỹ bắt đầu triển khai chính sách “xoay trục” sang khu vực châu Á - Thái Bình Dương, Trung Quốc đã chuyển từ “giấu mình chờ thời” sang thực hiện “Giấc mộng Trung Hoa” nhằm cạnh tranh chiến lược với Mỹ và phấn đấu trở thành cường quốc hàng đầu thế giới. Nhằm hiện thực hóa “Giấc mộng Trung Hoa” và Sáng kiến Cộng đồng chung vận mệnh, Trung Quốc đã liên tiếp đưa ra các kế hoạch, sáng kiến, cụ thể như đại dự án “nhất đới, nhất lộ” (Một vành đai, một con đường - OBOR) (2013), sau đổi thành BRI (2015), Sáng kiến An ninh dữ liệu toàn cầu (GIDS) (2020), Sáng kiến Phát triển toàn cầu (GDI) (2021); Sáng kiến An ninh toàn cầu (GSI) (2022), và Sáng kiến Văn minh toàn cầu (GCI) (2023). Các nhà phân tích nhận định, các sáng kiến này sẽ mở rộng các mối quan hệ của Trung Quốc với các nước đang phát triển và góp phần đưa Trung Quốc vào vị trí trung tâm của quyền lực thế giới.²⁸

Nga từ khi Tổng thống V. Putin trở lại nắm quyền vào năm 2012 đã thực hiện điều chỉnh chiến lược mạnh mẽ, trong đó “Chính sách hướng Đông” ngày càng hiện hữu rõ nét với việc thúc đẩy ý tưởng hình thành chiến lược “Đại Á - Âu” (Greater Eurasia) hay “Đôi tác Đại Á - Âu” (Greater Eurasian Partnership), củng cố và mở rộng không gian Liên minh Kinh tế Á - Âu (EAEU)... Đặc biệt, không chỉ cạnh tranh, cọ xát thông qua các chiến lược, sách lược bằng biện pháp hòa bình, mà để bảo vệ an ninh và không gian phát triển cũng như khẳng định vai trò, vị thế cường quốc thế giới, Nga đã triển khai các biện pháp quân sự để răn đe đối thủ.

²⁸ Nguyễn Đình Luân, “Về sự hình thành ba xu thế lớn trên thế giới ngày nay,” *Tap chí Cộng sản điện tử*, 21/12/2021, <https://www.tapchiconsan.org.vn/web/guest/the-gioi-van-de-su-kien/-/2018/824510/ve-su-hinh-thanh-ba-xu-the-lon-tren-the-gioi-ngay-nay.aspx>.

Nhật Bản, sau khi đắc cử Thủ tướng Chính phủ Nhật Bản (12/2012), Thủ tướng Nhật Bản Shinzo Abe đã tiếp nối “Học thuyết Koizumi” được Nhật Bản công bố đầu năm 2002 với “Chính sách ngoại giao con thoi”, đẩy mạnh triển khai chủ trương “Trở về châu Á” với việc quan tâm và ưu ái nhiều hơn đối với khu vực châu Á - Thái Bình Dương, nhất là Đông Nam Á và ASEAN. Đặc biệt, Nội các Nhật Bản đã thông qua việc diễn giải lại Điều 9 của Hiến pháp (1/7/2014) và ban hành Đạo luật An ninh mới (28/3/2016) cho phép quân đội Nhật Bản được tham gia các hoạt động quân sự ở nước ngoài. Đây là dấu mốc quan trọng trong quá trình điều chỉnh chiến lược của Nhật Bản để trở thành một “cường quốc toàn diện”, một cực trong thế giới đa cực, đa trung tâm. Để gia tăng ảnh hưởng và cạnh tranh với các nước lớn, Ấn Độ đã nâng cấp chính sách “Hướng Đông” lên thành chính sách “Hành động hướng Đông” (2014). Một số nước lớn đều đã công bố chiến lược đối với khu vực Ấn Độ Dương - Thái Bình Dương như Pháp (năm 2018), Đức (năm 2020), Hà Lan (năm 2020), EU (2021)...

Những điều chỉnh, cạnh tranh chiến lược và mâu thuẫn gay gắt, quyết liệt giữa các nước lớn trong thời gian qua đã dẫn đến những hệ quả khó đoán định đối với an ninh và phát triển của thế giới. Đặc biệt là xảy ra các cuộc xung đột cục bộ ở một số khu vực, điểm nóng của thế giới, đe dọa sự ổn định của trật tự thế giới. Điển hình là cuộc xung đột quân sự giữa Nga và U-crai-na (từ ngày 24/2/2022 đến nay), xung đột I-xra-en và Phong trào Hamas, Hezbollah và Houthi (từ ngày 7/10/2023 đến nay), giữa I-xra-en với I-ran... Trong đó, cuộc xung đột Nga - U-crai-na xuất phát từ nhiều nguyên nhân, trong đó nguyên nhân trực tiếp là căng thẳng leo thang trong quan hệ Nga - U-crai-na và Nga - Mỹ/phương Tây trong những năm gần đây còn nguyên nhân sâu xa hơn là mâu thuẫn, cọ xát và cạnh tranh chiến lược diễn ra ngày càng gay gắt giữa Mỹ/phương Tây với Nga.

Ba là, sự xuất hiện các cơ chế đa phương quốc tế mới, cùng với sự

mở rộng của các cơ chế đa phương trước đây. Từ năm 2010 đến nay, thế giới chứng kiến sự ra đời của hàng loạt tổ chức, cơ chế hợp tác và diễn đàn quốc tế đa phương quan trọng, có vai trò rất lớn đối với an ninh và phát triển của thế giới như Ngân hàng đầu tư cơ sở hạ tầng châu Á (AIIB) (2015), Ngân hàng Phát triển mới (NDB) (2015) của Nhóm các nền kinh tế mới nổi (BRICS), Hiệp định Đối tác toàn diện và tiến bộ xuyên Thái Bình Dương (CPTPP) (2018), Hiệp định Đối tác kinh tế toàn diện khu vực (RCEP) (2020), Hội nghị Bộ trưởng Quốc phòng các nước ASEAN mở rộng (ADMM+) (2010), Đối thoại tứ giác an ninh (Nhóm Bộ tứ - Quad), Liên minh AUKUS (2021), Sáng kiến Hành lang tăng trưởng Á - Phi (AAGC), Sáng kiến Ấn Độ Dương - Thái Bình Dương (IPOI)... Bên cạnh đó là sự mở rộng về quy mô, số lượng thành viên và lĩnh vực hợp tác mới của một số tổ chức, cơ chế hợp tác và diễn đàn đa phương đã có, điển hình như: EU, NATO, BRICS, AIIB, SCO... Điểm đặc biệt của các cơ chế, diễn đàn đa phương và tổ chức quốc tế mới ra đời cũng như sự mở rộng của các cơ chế đa phương trước đây đều nhằm phục vụ cho lợi ích của một số nước lớn hoặc nhóm nước và là công cụ để các chủ thể này cạnh tranh, kiềm chế và đối trọng lẫn nhau.

Bốn là, sự chuyển dịch quyền lực chính trị - kinh tế từ Tây sang Đông, từ phương Bắc xuống phương Nam. Trong giai đoạn này, sự dịch chuyển cán cân quyền lực chính trị - kinh tế từ Tây sang Đông, từ phương Bắc xuống phương Nam diễn ra với tốc độ nhanh chóng, nhất là về kinh tế. Các nền kinh tế mới nổi, nhất là Trung Quốc, Ấn Độ, Hàn Quốc, In-đô-nê-xi-a, Bra-xin, Nam Phi... và các nước khác trong BRICS, G-20, G-77... đóng vai trò ngày càng quan trọng trong việc định hình trật tự kinh tế thế giới. Tại Diễn đàn Kinh tế thế giới Davos, nhiều chuyên gia nhấn mạnh sự trỗi dậy của “phương Nam toàn cầu” (Global South) như một lực lượng kinh tế và chính trị quan trọng. Điều này dẫn đến sự hình thành một hệ thống đa cực mới, không còn tập trung vào phương Tây như trước đây. Đặc biệt, do các luồng đầu tư và thương mại

dịch chuyển dân từ Bắc xuống Nam và từ Đông sang Tây, cùng với sự trỗi dậy ngày một quyết đoán hơn của Trung Quốc cũng như sự tăng cường ảnh hưởng của Ấn Độ, đã dẫn đến sự xuất hiện của một “bán cầu châu Á mới - sự chuyển giao tất yếu quyền lực toàn cầu sang phương Đông”²⁹ và “tương lai của chính trị thế giới đang nằm ở châu Á.”³⁰ Không những thế, các nước lớn và mới nổi đã sử dụng các diễn đàn quốc tế đa phương để nâng cao vai trò, vị thế và ảnh hưởng của mình trên trường quốc tế. Đơn cử như Nga sử dụng Câu lạc bộ quốc tế Valdai, Diễn đàn Kinh tế quốc tế St. Petersburg (SPIEF); Trung Quốc với Diễn đàn an ninh - quốc phòng Hương Sơn, Diễn đàn châu Á Bắc Ngao, Diễn đàn hợp tác quốc tế vắc-xin Covid-19, Hội nghị các chính đảng trên thế giới...; Ấn Độ thông qua Đối thoại Raisina, Hội nghị thượng đỉnh “Tiếng nói phương Nam”; Đức có Hội nghị an ninh quốc tế Munich; Hàn Quốc có Diễn đàn Jeju vì hòa bình và thịnh vượng; Xin-ga-po có Đối thoại Shangri-La, Việt Nam với Diễn đàn Tương lai ASEAN (AFF)...

Năm là, cuộc cách mạng khoa học - công nghệ, nhất là cách mạng công nghiệp lần thứ tư đã tác động lớn đến việc định hình trật tự thế giới mới “đa cực, đa trung tâm”. Những thành tựu về khoa học - công nghệ như chế tạo thành công vắc-xin Covid-19, vũ khí thế hệ mới, các lực lượng chiến lược, công nghiệp chip, AI... đã giúp Trung Quốc, Nga, Ấn Độ, Nhật Bản, Hàn Quốc... gia tăng tiềm lực, sức mạnh quốc gia, dần thu hẹp khoảng cách với Mỹ và phương Tây, đồng thời gia tăng ảnh hưởng tại nhiều quốc gia, khu vực và tổ chức quốc tế. Với việc Trung Quốc ban hành Kế hoạch “Made in China 2025” (2015), định hướng phát triển thành một “siêu cường chế xuất (chế tạo, sản xuất) và công

²⁹ Kishore Mahbubani, *Bán cầu châu Á mới - Sự chuyển giao tất yếu quyền lực toàn cầu sang phương Đông* (Hà Nội: Nxb. Chính trị quốc gia, 2010).

³⁰ Heiko Maas, “Châu Âu cần một chiến lược cho khu vực Ấn Độ Dương - Thái Bình Dương,” 12/4/2021, <https://vietnam.diplo.de/vn-vi/themen/chinhtri/maas-handelsblatt-indopacific/2454582>.

nghệ”, thúc đẩy “đổi mới đặc sắc Trung Quốc” đã đặt ra thách thức đối với Mỹ, dẫn tới một cuộc đua cạnh tranh công nghệ giữa các nước lớn, nhất là giữa Mỹ và Trung Quốc. Những tác động từ cuộc cách mạng công nghệ khiến cạnh tranh ảnh hưởng giữa các nước lớn trong lĩnh vực này trở thành xu hướng chủ đạo và sự “phân tách” công nghệ đang diễn ra rõ nét, các liên minh công nghệ đang dần định hình, nhất là trên những lĩnh vực công nghệ mũi nhọn như chip, bán dẫn, AI, Robot... Thực tế này góp phần đưa Trung Quốc, Nga, Nhật Bản, Hàn Quốc hay Ấn Độ trở thành những nhân tố, chủ thể quan trọng trong đời sống quan hệ quốc tế cũng như định hình một trật tự thế giới mới.

Sáu là, đại dịch Covid-19 đã góp phần thúc đẩy nhanh hơn sự định hình trật tự thế giới mới mới “đa cực, đa trung tâm”. Đại dịch Covid-19 xuất hiện, nhất là những tác động của nó đã làm cho thế giới thay đổi sâu sắc. Chính cựu Ngoại trưởng Mỹ Henry Kissinger đã nhắc nhở nước Mỹ rằng: “Thế giới sẽ thay đổi hoàn toàn sau đại dịch Covid-19 và Mỹ sẽ phải chuẩn bị kế hoạch hành động trong một kỷ nguyên mới,³¹ nhất là cuộc khủng hoảng này cùng suy thoái kinh tế toàn cầu đánh dấu sự trỗi dậy của Trung Quốc.”³² Tương tự, Richard Haas - Chủ tịch Hội đồng Quan hệ đối ngoại (Mỹ) cho rằng: “Cuộc đại khủng hoảng do đại dịch Covid-19 đang tạo ra bước ngoặt trong lịch sử đương đại, làm bộc lộ rõ hơn những đặc trưng cơ bản của bối cảnh địa - chính trị hiện nay và có tác động đẩy nhanh thời kỳ quá độ hướng tới trật tự thế giới mới đã từng diễn ra trong những năm gần đây.”³³ Đặc biệt, “dịch bệnh Covid-19 có

³¹ Henry Kissinger, “World to change irrevocably post-COVID-19,” 6/4/2020, <https://globalintelhub.com/henry-kissinger-world-to-change-irrevocably-post-COVID-19/>.

³² Michael Green and Evan S. Medeiros, “The Pandemic Won’t Make China the World’s Leader,” *Foreign Affairs*, 15/4/2020, <https://www.foreignaffairs.com/articles/united-states/2020-04-15/pandemic-wont-make-china-worlds-leader>.

³³ Richard Haas, “The pandemic will not so much change the course of history as accelerate it,” 10/4/2020, <https://globalaffairs.ru/articles/pandemiya-skoree-uskorit-istoriyu-chem-perestroit-eyo/>.

tác động thay đổi thế giới và hình thành cấu trúc địa - chính trị và địa - kinh tế mới trên thế giới,” như Quỹ Tiền tệ quốc tế (IMF) được hình thành sau Chiến tranh thế giới thứ hai, Nhóm các nền kinh tế phát triển hàng đầu thế giới (G-7) hình thành sau cuộc khủng hoảng dầu mỏ năm 1973, và Nhóm các nền kinh tế phát triển hàng đầu thế giới và đang phát triển (G-20) được thành lập sau cuộc khủng hoảng tài chính toàn cầu năm 2008.³⁴

Bây là sự “phân cực về chính trị”, “phân nhóm về quân sự - quốc phòng”, “phân mảnh về kinh tế”, “chia tách về công nghệ” với việc hình thành các “phe, nhóm”, dưới dạng các sáng kiến, ý tưởng, liên minh, chiến lược... do các nước lớn lãnh đạo, dẫn dắt và đồng lãnh đạo, dẫn dắt. Trong đó, Mỹ lãnh đạo và giữ vai trò trung tâm các nhóm: NATO, Nhóm Bộ tứ an ninh - Quad (Mỹ, Nhật Bản, Ấn Độ và Ô-xtrây-li-a), Cơ chế hợp tác tăng cường an ninh ba bên giữa Mỹ, Anh và Ô-xtrây-li-a (AUKUS), IPS, hợp tác chính trị - an ninh Mỹ - Nhật - Hàn - Phi-líp-pin, Khuôn khổ kinh tế Ấn Độ Dương - Thái Bình Dương vì thịnh vượng (IPEF), Liên minh “Chip 4” (Mỹ, Nhật Bản, Hàn Quốc và Đài Loan). Trung Quốc đề xuất và triển khai: Sáng kiến Cộng đồng chung vận mệnh, BRI, GIDS, GDI, GSI, GCI, AIIB...; ngoài ra còn có các cơ chế do cả Trung Quốc và Nga đồng lãnh đạo và dẫn dắt như SCO, BRICS, NDP.

Quan hệ Mỹ, EU, Nhật Bản, Hàn Quốc và một số nước tư bản có thiên hướng đoàn kết và xích lại gần nhau hơn. Quan hệ Trung - Nga, Trung - Triều, Nga - Triều thắt chặt. Từ đầu năm 2024, Nhóm BRICS ngày càng mở rộng và xích lại gần nhau hơn thông qua việc kết nạp thêm I-ran, Ai Cập, Ê-ti-ô-pi-a, Ả-rập Xê út, Các Tiểu vương quốc Ả-rập

thống nhất (UAE) và In-đô-nê-xi-a (tính đến tháng 1/2025). Tương quan sức mạnh và giá trị giữa đồng đô-la Mỹ (USD), đồng ơ-rô (EUR), bảng Anh (GBP), yên Nhật (JPY) với đồng nhân dân tệ của Trung Quốc (CNY), đồng rúp của Nga (RUB), đồng ru-pi của Ấn Độ (INR)... trong giao dịch thương mại quốc tế có sự thay đổi lớn. Vị thế độc tôn của đồng USD, EUR hay GBP ngày càng suy giảm, trong khi đó, giá trị và quy mô sử dụng đồng CNY, RUB, INR ngày càng tăng lên và mở rộng. Đây là hệ quả của sự cạnh tranh, điều chỉnh chiến lược và sự lôi kéo, tập hợp lực lượng trong quan hệ quốc tế của các nước lớn, minh chứng cho trật tự thế giới mới ngày càng định hình một cách rõ nét hơn.

Kết luận

Trật tự thế giới hiện nay đang ở trạng thái gần như “đa cực, đa trung tâm”, trong đó Mỹ và Trung Quốc là hai cực mạnh nhất, có tầm ảnh hưởng lớn nhất, nhưng chưa thể dẫn dắt hay chi phối tuyệt đối đời sống quan hệ quốc tế như Mỹ và Liên Xô trong Chiến tranh Lạnh hay Mỹ trong hai thập niên cuối thế kỷ XX và đầu thế kỷ XXI. Trung Quốc đang hướng tới vị thế siêu cường vào giữa thế kỷ XXI, Đức đang đi theo hướng tương tự và đã trở thành một thành viên ngày càng quan trọng trong quan hệ quốc tế. Vai trò của Anh và Pháp trong việc giải quyết các vấn đề quốc tế cũng đã thay đổi. Học giả Brice Didier đã nhận định: “Được xây dựng và lãnh đạo bởi Mỹ với sự hỗ trợ của châu Âu, trật tự thế giới tự do đang trải qua khủng hoảng. Điều này vừa bắt nguồn vừa trở nên trầm trọng hơn bởi việc nước Anh bỏ phiếu rời khỏi Liên minh châu Âu, cũng như sự chuyển hướng sang chủ nghĩa đơn phương của chính quyền Mỹ trên trường quốc tế dưới thời Tổng thống Donald

³⁴ Leonid Savin, “The owners of money are ready to change the rules of the game,” 10/4/2020, <https://www.fondsk.ru/news/2020/04/10/hozjaeva-deneg-gotovy-pomenjat-pravila-igry-50587.html>.

Trump.”³⁵ Một số chuyên gia khác khẳng định sự kiện Tổng thống Mỹ Donald Trump lên nắm quyền (1/2017), đại dịch Covid-19 xuất hiện (12/2019) và Anh rời Liên minh châu Âu (12/2020) có thể được xem là bước “đột phá” quan trọng của quá trình biến chuyển từ định hướng sang định hình trật tự thế giới mới “đa cực, đa trung tâm”, với các chủ thể chính là Mỹ, Trung Quốc, Nga, Nhật Bản, Ấn Độ và EU, cùng các cấu trúc chính trị - an ninh - kinh tế như NATO, SCO, BRICS, ASEM, G-7, G-20, G-77, ASEAN, AU, APEC, CPTPP, RCEP, EAEU...

Nhận thức rõ đặc điểm, bản chất và nội dung của thời đại ngày nay, nhất là tình hình thế giới, khu vực hiện nay là một nhiệm vụ hết sức cần thiết trong quá trình hoạch định, triển khai chính sách, quan hệ đối ngoại và hoạt động ngoại giao của các nước. Mỗi quốc gia - dân tộc cần phải biết mình đang sống trong thời đại nào với trật tự thế giới ra sao, nhất là những đặc điểm mới nổi bật và xu hướng vận động, phát triển của nó. Hiểu biết sâu sắc về những đặc điểm mới nổi bật của trật tự thế giới nói chung, cục diện thế giới nói riêng sẽ giúp các quốc gia dự báo được xu hướng vận động tất yếu trong vô vàn những sự kiện, hiện tượng phức tạp của đời sống quốc tế đang diễn ra, giúp nhìn xa, trông rộng, nắm bắt khuynh hướng và quy luật phát triển của nhân loại để vừa có thể lựa chọn được hướng đi phù hợp với sự phát triển lịch sử, lường trước được những thách thức phức tạp, vừa tránh được những vấp vấp, sai lệch trên đường đi, từ đó sẽ không bị chao đảo hoặc bị cuốn trôi trước phong ba bão táp của đời sống chính trị quốc tế, và Việt Nam cũng không phải là ngoại lệ.

Trong chuyên đề “Kỷ nguyên phát triển mới - Kỷ nguyên vươn mình của dân tộc Việt Nam”, Tổng Bí thư Tô Lâm đã khẳng định: “Thế

³⁵ Brice Didier, “The European Union and the Liberal International Order in the Age of ‘America First’: Attempted Hedging and the Willingness-Capacity Gap,” *Journal of Contemporary European Research* 17, no. 1 (2021): 25.

giới đang trong thời kỳ thay đổi có tính thời đại, từ nay đến năm 2030 là giai đoạn quan trọng nhất để xác lập trật tự thế giới mới.”³⁶ Đặc biệt, trong “Kỷ nguyên mới, kỷ nguyên vươn mình của dân tộc Việt Nam,” Đảng xác định: “Đích đến của kỷ nguyên vươn mình là dân giàu, nước mạnh, xã hội xã hội chủ nghĩa, sánh vai với các cường quốc năm châu. Ưu tiên hàng đầu trong kỷ nguyên mới là thực hiện thắng lợi các mục tiêu chiến lược đến năm 2030, Việt Nam trở thành nước đang phát triển, có công nghiệp hiện đại, thu nhập trung bình cao; đến năm 2045 trở thành nước xã hội chủ nghĩa phát triển, có thu nhập cao; khơi dậy mạnh mẽ hào khí dân tộc, tinh thần tự chủ, tự tin, tự lực, tự cường, tự hào dân tộc, khát vọng phát triển đất nước; kết hợp chặt chẽ sức mạnh dân tộc với sức mạnh thời đại.”³⁷ Như vậy, có thể thấy tư duy và nhận thức của Đảng về những đặc điểm mới nổi bật và xu hướng vận động của trật tự thế giới mới “đa cực, đa trung tâm” ngày càng phát triển và mở rộng hơn. Với nhận thức và thực tiễn của trật tự thế giới hiện nay cùng với việc “chủ động tham gia, tích cực đóng góp, nâng cao vai trò của Việt Nam trong xây dựng, định hình các thể chế đa phương và trật tự chính trị - kinh tế quốc tế...,”³⁸ Việt Nam đã, đang và sẽ có những đóng góp và vai trò nhất định đối với sự định hình trật tự thế giới mới “đa cực, đa trung tâm”, được bạn bè quốc tế ghi nhận và đánh giá cao./.

³⁶ Minh Châu, “Kỷ nguyên vươn mình của dân tộc Việt Nam,” *Báo Điện tử Đảng Cộng sản Việt Nam*, <https://dangcongsan.vn/xay-dung-dang/ky-nguyen-vuon-minh-cua-dan-toc-viet-nam-684307.html>.

³⁷ Tô Lâm, “Một số nội dung cơ bản về kỷ nguyên mới, kỷ nguyên vươn mình của dân tộc; những định hướng chiến lược đưa đất nước bước vào kỷ nguyên mới, kỷ nguyên vươn mình của dân tộc,” *Tạp chí Cộng sản điện tử*, 1/11/2024, https://www.tapchicongsan.org.vn/media-story/asset_publisher/V8hnp4dK31Gf/content/ky-nguyen-moi-ky-nguyen-vuon-minh-cua-dan-toc-ky-nguyen-phat-trien-giau-manh-duoi-su-lanh-dao-cam-quyen-cua-dang-cong-san-xay-dung-thanh-cong-quo-vie.

³⁸ Như trên.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

Tiếng Việt

1. Đảng Cộng sản Việt Nam. *Văn kiện Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ XI*. Hà Nội: Nxb. Chính trị quốc gia, 2011.
2. Đảng Cộng sản Việt Nam. *Văn kiện Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ XII*. Hà Nội: Nxb. Chính trị quốc gia, 2016.
3. Đảng Cộng sản Việt Nam. *Văn kiện Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ XIII*, tập 1. Hà Nội: Nxb. Chính trị quốc gia Sự thật, 2021.
4. Heiko Maas. “Châu Âu cần một chiến lược cho khu vực Ấn Độ Dương - Thái Bình Dương.” 12/4/2021. <https://vietnam.diplo.de/vn-vi/themen/chinhtri/maas-handelsblatt-indopacific/2454582>.
5. Nguyễn Đình Luân. “Về sự hình thành ba xu thế lớn trên thế giới ngày nay.” *Tạp chí Cộng sản điện tử*, 21/12/2021. <https://www.tapchicongsan.org.vn/web/guest/the-gioi-van-de-su-kien/-/2018/824510/ve-su-hinh-thanh-ba-xu-the-lon-tren-the-gioi-ngay-nay.aspx>.
6. Richard Haass. *Thế giới đương đại*. Hà Nội: Nxb. Dân trí (biên dịch và phát hành), 2022.
7. Trần Khánh. “Dự báo trật tự thế giới đến năm 2030.” *Tạp chí Cộng sản điện tử*, 23/12/2021. https://www.tapchicongsan.org.vn/web/guest/tin-binh-luan/asset_publisher/DLIYi5AJyFzY/content/du-bao-trat-tu-the-gioi-den-nam-2030-.
8. Viện Thông tin Khoa học xã hội. *Phương Nam trỗi dậy và sự phát triển của cấu trúc thế giới*. Tài liệu lưu hành nội bộ, số 5. Hà Nội, 2024.

Tiếng Anh

9. Acharya, Amitav. “From the unipolar moment to a multiplex world.” *YaleGlobal Online*, 3/7/2014. <https://yaleglobal.yale.edu/content/unipolar-moment-multiplex-world>.
10. Al Jazeera. “China's Xi tells Putin of ‘changes not seen for 100 years’.” 22/03/2023. <https://www.aljazeera.com/news/2023/3/22/xi-tells-putin-of-changes-not-seen-for-100>.
11. Bell, Duncan. “What Is Liberalism?.” *Political Theory* 42, no. 6 (2014): 682-715.
12. Blachford, K. “The balance of power and the power struggles of the polis.” *Journal of International Political Theory* 17, no. 3 (2020): 429-447.
13. Blanton, Shannon Lindsey and Charles William Kegley. *World Politics: Trend and Transformation*. Cengage Learning, USA, 2017.
14. Bordachev, Timofey . “Why a pandemic is worse than war.” 13/4/2020. <https://globalaffairs.ru/articles/pandemiya-huzhe-vojny/>
15. Clinton, Hillary. “America’s Pacific Century.” *Foreign Policy*, 11/10/2011. <https://foreignpolicy.com/2011/10/11/americas-pacific-century/>.
16. Cole, Brendan. “Putin Claims Russia Building a New World Order.” *Newsweek*, 30/1/2023. <https://www.newsweek.com/russia-putin-world-order-1848228>.
17. Didier, B. “The European Union and the Liberal International Order in the Age of ‘America First’: Attempted Hedging and the Willingness-Capacity Gap.” *Journal of Contemporary European Research* 17, no. 1 (2021): 24-42.

18. Jackson, P. T. & Jones, J. S. “Constructivism.” In *An Introduction to International Relations*, edited by R. Devetak, A. Burke, & J. George. Cambridge: Cambridge University Press, 2011.
19. James, Alan. “The realism of Realism: the state and the study of International Relations.” *Review of International Studies* 15, no. 3 (1989): 215-229.
20. Kissinger, Henry. “World to change irrevocably post-COVID-19.” 6/4/2020. <https://globalintelhub.com/henry-kissinger-world-to-change-irrevocably-post-COVID-19/>.
21. Lukyanov, Fyodor. “The Breakthrough We’ve Been Waiting For: How the Pandemic Has Opened a New Era.” <https://globalaffairs.ru/articles/pandemiya-epokha/>.
22. Mearsheimer, John J. “Bound to Fail: The Rise and Fall of the Liberal International Order.” *International security* 43, no. 4 (2019): 7-50.
23. Nye, Joseph S. *Soft Power: The Means to Success in World Politics*, 1st edition. Public Affairs, 2004.
24. Safranchuk, I. A., & F. A Lukyanov. “The Modern World Order: Structural Realities and Great Power Rivalries.” *Polis. Political Studies*, no. 3 (2021): 57-76.
25. Schirm, S. A. “Alternative World Orders? Russia’s Ukraine War and the Domestic Politics of the BRICS.” *The International Spectator* 58, no. 3 (2023): 55-73.
- Tiếng Nga**
26. “Эпоха полураспад от миропорядка к миропереходу.” [Thời đại bán rã: Từ trật tự thế giới đến chuyển đổi thế giới]. 15/5/2019. <https://globalaffairs.ru/number/Epokha-poluraspada-ot-miroporyadka-k-miroperekhodu-20029>.
27. Выступление и дискуссия на Мюнхенской конференции по вопросам политики безопасности. [Bài phát biểu và thảo luận tại Hội nghị Chính sách An ninh Munich]. 10/2/2007. <http://kremlin.ru/events/president/transcripts/24034>.
28. Выступление Владимира Путина на итоговой пленарной сессии XIII ежегодного заседания Международного дискуссионного клуба «Валдай» [Bài phát biểu của Tổng thống Nga Vladimir Putin tại phiên Bế mạc Hội nghị thường niên lần thứ XIII của Câu lạc bộ Thảo luận Quốc tế Valdai]. 27/10/2016. <https://vsosvetnik.ru/archives/19080>.